

2. Чорнові записи, наприклад щодо предмету неправомірної вигоди, особи яка її надає і за що саме;

3. Документи, які вказують на вчинення відповідних злочинних дій.

Предмети:

– грошові й інші цінності, нажиті шляхом порушення законодавства;

– нематеріальні активи.

Зазначений етап включає в себе як проведення заходів щодо виявлення документів (предметів), так і тактичні прийоми щодо забезпечення їхнього процесуального використання.

З метою виявлення документів (предметів) використовуються:

1. Негласний апарат.

2. Оперативний огляд.

3. Особистий пошук.

4. Візуальне спостереження.

По-третє, — це безпосередня фіксація злочинних дій підозрюваних і забезпечення можливості процесуального використання цих даних.

Означене полягає в уможливленні сприйняття окремими особами фактів і обставин, про які б вони могли свідчити, чи відображення слідів визначених подій у документах (на предметах), що могли б бути використані як докази у кримінальному судочинстві.

Гресь Юлія Олегівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

ЗНАЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАУКИ КРИМІНАЛІСТИКИ

Розвиток криміналістичної науки пов'язаний із постійним оновленням інструментарію проведення досліджень кола явищ, що становлять об'єкт її вивчення. Даний процес обумовлений постійною зміною криміногенної ситуації, що пов'язано із удосконаленням форм та методів злочинної діяльності, економічними, соціальними та політичними умовами, змінами кримінального та кримінального процесуального законодавства, а також реформуванням структури кримінальної юстиції. Аналізуючи фактори, що впливають на розвиток науки криміналістики, зокрема, слід вказати на міцний зв'язок теорії та практики

діяльності з розкриття, розслідування та попередження злочинної діяльності. З одного боку певні наукові криміналістичні положення формуються на основі узагальнення практики слідчої, оперативно-розшукової та експертної діяльності. Вченими аналізуються як позитивні, так і негативні результати практики боротьби зі злочинністю, оцінюються ті чи інші рішення та дії учасників процесу розслідування відповідно до певних умов (ситуацій) їх реалізації. На основі аналізу емпіричного матеріалу узагальнюються та формуються певні криміналістичні рекомендації, адресатами яких є не інші науковці, а саме практичні співробітники правоохоронних органів та молоді фахівці, які здобувають відповідну спеціалізовану освіту. З іншого ж боку зв'язок теорії та практики проявляється у розробці системи криміналістичних рекомендацій, що спрямовані на забезпечення ефективного, швидкого та якісного розслідування усіх без винятку злочинів. Саме тому основне завдання криміналістики як науки, що займається вивченням злочинності, полягає у сприянні в боротьбі з нею за допомогою специфічних сил та засобів [14, с. 223-224].

Одним із сучасних наукових підходів, що використовується у ході здійснення криміналістичних досліджень, є технологічний підхід, який розглядається як якісно нова форма наукового пізнання та система методів і засобів функціонування складних систем — злочинної діяльності та діяльності з розслідування злочинів [17, с. 58]. Даний підхід отримав свій розвиток у межах усіх чотирьох розділів науки криміналістики.

Для розвитку загальнотеоретичних положень криміналістичної науки є надзвичайно важливим широке обговорення необхідності визначення технологічної складової такого об'єкта криміналістики, як злочинна діяльність. Наукові пошуки ряду вчених забезпечили міцне укорінення поняття «злочинна технологія» у системі криміналістичних понять [11, с. 76-78; 15, с. 114; 4, с. 157, 168; 3, с. 34, 102-103; 22, с. 168; 16, с. 48]. Під злочинною технологією, на нашу думку, слід розуміти структуровану систему алгоритмів дій зацікавлених суб'єктів, що реалізуються за умов застосування визначеного комплексу знарядь та засобів і спрямовані на поетапне та послідовне досягнення запланованого злочинного результату.

Також окрім об'єктно-предметної сфери криміналістики положення технологічного підходу знайшли своє відображення в працях, присвячених методології криміналістичної науки [7, с. 9; 1, с. 86; 22, с. 360; 8, с. 31-34, 44].

У своїх роботах В.О. Образцов [12, с. 11] та Р.С. Белкін [14, с. 268-269] підкреслили надзвичайно важливе теоретичне та методологічне значення криміналістичної технології для всієї науки криміналістики. А О.О. Ексархопуло вказав, що у криміна-

лістиці поняття технології може застосовуватися стосовно будь-яких процедур, пов'язаних із розслідуванням злочинів [23, с. 107], а А.В. Шмонін припустив, що за певних умов він може стати новою парадигмою криміналістичної науки, що виведе її на новий рівень [22, с. 363].

У рамках розділу криміналістичної техніки технологічний підхід отримав свій розвиток у чотирьох напрямках: перший — це розроблення алгоритмів технології проведення експертних досліджень; другий — використання інформаційних та комп'ютерних технологій для забезпечення збереження і поширення результатів досліджень експертів та фіксації криміналістично значущої інформації іншими уповноваженими суб'єктами, що мають доступ до розслідування; третій — оновлення існуючих та створення нових комплексів техніко-криміналістичних засобів пошуково-пізнавальної діяльності; четвертий — розроблення алгоритмів технології практичного застосування цих технічних засобів.

Що ж стосується розвитку криміналістичної технології в межах розділу криміналістичної тактики, то такі вчені, як Р.С. Белкін, М.П. Яблоков, В.О. Образцов [13, с. 451, 549, 572, 669, 675; 6, с. 24], хоча й вказували на необхідність розмежування понять «криміналістична технологія» та «криміналістична тактика», проте не визначали підстави його здійснення. У даному розділі науки технологічний підхід отримав свій розвиток у вигляді алгоритмів дій як системи тактичних прийомів [9, с. 171], розроблення програм і алгоритмів окремих слідчих (розшукових) дій [2, с. 237; 19, с. 137-138] та запровадження в понятійно-категоріальний апарат криміналістики поняття «технологія тактичної операції» [21, с. 47; 20, с. 237].

У межах розділу криміналістичної методики розслідування злочинів активно здійснюються дослідження, присвячені побудові певної «технології розслідування злочинів» [16, с. 398; 22, с. 378]. Деякі вчені пропонують розробляти та наповнювати своєрідну технологічну модель окремого розслідування системою певних програм та алгоритмів дій слідчого відповідно до певних слідчих ситуацій і конкретних стратегічних і тактичних завдань, що потребують вирішення у ході здійснення розслідування [5, с. 6-7; 11, с. 272-273; 18, с. 123; 7, с. 95-99].

На нашу думку слід розмежовувати між собою поняття методики розслідування злочинів і технології розслідування злочинів, адже сукупність рекомендацій, які містить окрема методика, не є системою жорстких правил його здійснення, а включає в себе інформаційну модель злочинної події та набір рекомендацій з організації та проведення розслідування залежно від слідчої ситуації, що склалася. У ході розслідування злочину розроблені криміналістичною наукою алгоритми діяльності слідчого можуть

реалізовуватися ним частково або повністю залежно від потреб слідства. Ми можемо говорити про існування певних технологічних аспектів здійснення розслідування, проте недоцільним є ототожнення понять «технологія розслідування» і «методика розслідування». Останнє поняття буде ширшим за своїм змістовим наповненням, у той час як «технологія розслідування» характеризуватиме окремі аспекти діяльності з розслідування злочинів як особливого процесу та її вироблення буде спрямоване на надання діяльності слідчого системного та послідовного характеру.

Необхідно відзначити, що використання технологічного підходу у криміналістиці спрямоване на вирішення ряду завдань, а саме: методологічного, науково-теоретичного та практичного.

Методологічне завдання технологічного підходу полягає у формуванні нових принципів, прийомів та методів дослідження об'єктів, що становлять інтерес для криміналістики, з метою забезпечення комплексності та об'єктивності отриманої інформації й підвищення ефективності, а також результативності її реалізації у ході здійснення розслідування злочинів. Крім того застосування технологічного підходу зумовлює поповнення понятійно-категоріального апарату криміналістичної науки системою таких нових понять, як «криміналістична технологія», «експертна технологія», «слідча технологія», «технологія слідчої (розшукової) дії», «технологія тактичної операції», «технологія розслідування» тощо.

Науково-теоретичне завдання даного підходу полягає у розробці принципово нових систем і комплексів криміналістичних положень. Поряд із вже існуючими рекомендаціями, що містяться у розділах криміналістичної техніки, тактики та методики розслідування злочинів, технологічний підхід забезпечує можливість розробки певних алгоритмів та програм їх реалізації. Тобто зазначений підхід дає можливість говорити про створення певних технологічних моделей вирішення завдань різного рівня із врахуванням традиційних криміналістичних надбань усіх розділів науки.

Що ж стосується практичного завдання, то воно полягає у безпосередній реалізації слідчими у своїй практичній діяльності певних алгоритмів та програм дій як відносно жорстких комплексів, що залежать від тих чи інших умов слідчої ситуації, що склалася. Використання положень технологічного характеру під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій або ж організації та проведення розслідування в цілому спрямоване на підвищення ефективності та результативності такої діяльності, зниження тактичних ризиків та помилок, економію часу, матеріальних та людських ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики. Москва: Издательская группа НОРМА-ИНФРА -М, 2001. 240 с.
2. Весельский В.К. Деякі сучасні проблеми слідчої тактики. *Криміналістика XXI століття : матеріали міжнар. наук.- практ. конф. (25–26 листоп. 2010 р.)* Харків: Право, 2010. С. 236–240.
3. Возгрин И.О. Введение в криминалистику: История, основы теории, библиография. СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. 475 с.
4. Головин А.Ю. Теоретические основы и актуальные проблемы криминалистической систематики на современном этапе развития криминалистики: дис. докт. юрид. наук: 12.00.09. Тула, 2002. 210 с.
5. Густов Г. А. Программно-целевой метод организации раскрытия убийств: конспект лекций. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1985. 122 с.
6. Еникеев М.И., Образцов В.А., Эминов В.Е. Следственные действия: психология, тактика, технология: учеб. пособие. Москва: Проспект, 2011. 216 с.
7. Зорин Г.А. Технологии криминалистической стратегии. *Vesnik Hrodzenskaha Dziarzhavnaha Universiteta Imia Ianki Kupaly*. Ser. 4. Pravaznaustva. 2014. № 2. С. 95–99.
8. Колдин В.Я. Криминалистика: информационные технологии доказывания. Москва: Зерцало-М, 2007. 752 с.
9. Коновалова В.О. Алгоритмізація в теорії криміналістики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2007. № 1. С. 169–174.
10. Криминалистика XXI века: стратегия и тактика развития: коллективная монография / отв. ред. Е.П. Ищенко. Москва: Проспект, 2016. 208 с.
11. Криминалистика: учеб. пособие /А.В. Дулов, Г.И. Грамович [и др.]; под ред. А.В. Дулова. Минск: Экоперспектива, 1998. 415 с.
12. Криминалистика: учебник / под ред. В.А. Образцова. Москва: Юристъ, 1997. 760 с.
13. Криминалистика. Учебник для вузов / Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Россинская; под ред. проф. Р.С. Белкина. Москва: Издательская группа НОРМА–ИНФРА–М, 1999. 990 с.
14. Курс криминалистики: в 3-х томах / Р.С. Белкин [и др.]. Москва: Юристъ, Т.1: Общая теория криминалистики. 408 с.
15. Кустов А.М. Теоретические основы криминалистического учения о механизме преступления. Москва: Акад. МВД России, 1997. 228 с.
16. Малярова В.О. Питання вдосконалення технології розкриття та розслідування особливо тяжких злочинів (убивств). *Криміналістика XXI століття : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (25–26 листоп. 2010 р.)*. Харків: Право, 2010. С. 398–402.
17. Тищенко В. В., Барцицька А.А. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці: монографія. Одеса: Фенікс, 2012. 198 с.
18. Тищенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса: Фенікс, 2007. 260 с.
19. Хань О.О. Технології програмування провадження окремих слідчих (розшукових) дій. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2014. Вип. 14. С. 134–139.

20. Шевчук В. М. Технологія тактичної операції як різновид криміналістичних технологій. *Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. пр.* Харків, 2013. № 4. С. 235–242.
21. Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К. Проблеми алгоритмізації слідчої діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 44. С. 46–50.
22. Шмонин А.В. Методика расследования преступлений: учеб. пособие. Москва: Юстицинформ, 2006 . 464 с.
23. Эксархопуло А.А. Предмет и система криминалистики. Проблемы развития на рубеже XX-XXI веков. СПб.: Изд. Дом СПбГУ, 2004. 112 с.

Динту Валерія Аркадіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ КРИМІНАЛЬНОЇ МЕДІАЦІЇ В ТУРЕЧЧИНІ

Важливою складовою розвитку будь-якої правової системи є дослідження досвіду інших держав, з ціллю вивчення нових підходів до вирішення схожих проблемних ситуацій та запозичення позитивної практики з метою її ефективної імплементації в існуючу реальі.

Слід зазначити, що криміналістика є комплексною наукою, яка черпає інформацію з різних галузей знань з метою їх подальшого раціонального використання для реалізації своїх завдань. Так, зокрема, суттєве значення для криміналістики має кримінальне процесуальне право, оскільки воно формує єдину систему координат в якій має бути застосоване криміналістичне знання для оперативного та ефективного розслідування кримінальних правопорушень. Однак, вбачається, що географія деліктів, здебільшого, не обмежується кордонами однієї держави, що детермінує необхідність розвитку взаємодії між правоохоронними органами різних країн світу. У зв'язку, з цим для розвитку науки криміналістики, важливе значення має дослідження зарубіжного досвіду, зокрема, найближчих сусідів, оскільки як показує практика, найбільш продуктивна взаємодія реалізується між правоохоронними органами держав пов'язаних спільним кордоном.

Так, наразі в Туреччині широкого застосування зазнала так звана кримінальна медіація. Вона виникла в США та в подальшому отримала своє розповсюдження в Європейських країнах. Кримінальна медіація була імplementована в Турецьку юридичну